

7. Driver J., Kuniyuki A. *In vitro* propagation of Paradox walnut rootstock // Hort-Science.— 1984.— Vol.19.— P. 507–509.

8. Lloyd G., McCown B. Commercially feasible micropropagation of mountain laurel *Kalmia latifolia* by use of shoot-tip culture // Proc. Inter. Pl. Prop. Soc.— 1980.— Vol.30.— P. 421–427.

9. Murashige T., Skoog F. A revised medium for rapid growth and bioassay with tobacco tissue culture // Physiol. Plant.— 1962.— Vol.15.— №13.— P. 473–497.

Резюме

Представлены результаты сравнительного анализа регенерационной способности представителей рода *Crataegus* в культуре *in vitro*. Проанализировано влияние минеральной основы и гормонального состава питательных сред на морфогенные процессы.

Представлено результати порівняльного аналізу регенераційної здатності представників роду *Crataegus* у культурі *in vitro*. Проаналізовано вплив мінеральної основи та гормонального складу живильних середовищ на морфогенні процеси.

The results of comparative analysis of the genus *Crataegus* representatives regenerative ability in the *in vitro* culture are given. An impact of mineral basis and hormonal composition of nutrient mediums on the morphogeny processes was analyzed.

**ОСТАШ Б.О.¹, МАКІТРИНСЬКИЙ Р.П.¹, РАБИК М.В.¹, ЗАБУРАННИЙ Н.В.¹,
ОСТАШ І.С.¹, УОКЕР С.², ФЕДОРЕНКО В.О¹**

Львівський національний університет імені Івана Франка,

¹Україна, 79005, Львів, вул. Грушевського, 4, e-mail: v_fedorenko@franko.lviv.ua

²Гарвардська медична школа,

США, 02115, Бостон, МА

ГЕНЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПРОДУКЦІЮ МОЕНОМІЦИНІВ У *STREPTOMYCES GHANAENSIS*

Сьогодні спостерігається значне поживлення інтересу до впровадження нових класів антибіотиків і фосфогліколіпідний антибіотик моюноміцин А (Мм, рис.) розглядається як одна із найперспективніших моделей у галузі розробки протибактерійних препаратів. Його продукує низка стрептоміцетів, зокрема *Streptomyces ghanaensis*. Моюноміцин А — єдиний відомий природний інгібітор глікозилтрансфераз (трансглікозилаз), що задіяні у передостанньому кроці біосинтезу пептидоглікану у бактерій [3]. Моюноміцин А виявляє активність у субнаномолярних концентраціях, що є найкращим показником серед усіх відомих антибіотиків. Він пригнічує метицилін- та ванкоміцин-резистентні бактерії. Сьогодні проводяться інтенсивні дослідження, спрямовані на створення похідних Мм за допомогою методів хімічного синтезу і генно-інженерних маніпуляцій [5, 7]. Гени біосинтезу Мм клонувано і секвеновано, а також встановлено основні етапи його біосинтезу [5, 6].

Водночас, механізми регуляції цього процесу не вивчено. Гени біосинтезу моеноміцину А у *S. ghanaensis* зосереджені у двох кластерах, але на відміну від більшості досліджених кластерів генів синтезу антибіотиків, в них не виявлено жодного регуляторного гена. Доведено, що застосувавши генно-інженерні підходи, можна отримати похідні Мм з покращеними фармакокінетичними параметрами, проте, їхній біосинтез відбувається на надзвичайно низькому рівні [5]. Метою роботи є пошук і дослідження генів, які потенційно задіяні у регуляцію біосинтезу а моеноміцину А та опрацювання підходів до отримання штамів з підвищеним синтезом цього антибіотика.

Матеріали і методи

У роботі використано штами актиноміцетів *S. ghanaensis* ATCC14672, *S. albus* J1074, *S. lividans* TK24 та 1326, *S. coelicolor* M145 і M512, а також їхні похідні. *Escherichia coli* DH5a використали для маніпуляцій з субклонування ДНК, а *E. coli* ET12567 (pUB307) — для проведення міжродових кон'югацій. Як тест-культуру для визначення антибіотичної активності штамів актиноміцетів використали *Bacillus cereus* ATCC19637. Актиноміцети вирощували на вівсяному середовищі [1], а також у середовищах TSB і R5A [2] при температурі 28 °С, а *E. coli* — у середовищі LB при 37 °С. Схрещування *E. coli* — *Streptomyces* проводили на вівсяному середовищі згідно описаної методики [1] Антибіотичну активність штамів актиноміцетів визначали методом дифузії в агар і методом LS-MS. Виділення препаратів сумарної та плазмідної ДНК, обробку ДНК ендонуклеазами рестрикції, T4-ДНК-лігазою, електрофоретичний аналіз ДНК, полімеразну ланцюгову реакцію, трансформацію *E. coli* проводили за стандартними методиками [2]. Аналіз *in silico* геномів *S. ghanaensis* і *S. albus* J1074 проводили, використовуючи такі програмні продукти, як Glimmer, Prodigal, BLAST, Elph, tRNAscan і Artemis.

Результати та обговорення

Використання штамів *S. lividans*, *S. coelicolor* і *S. albus* як гетерологічних господарів для експресії генів біосинтезу моеноміцинів. У попередніх роботах нами показано можливість синтезу моеноміцинів за гетерологічних умов з використанням *S. lividans* TK24 [5, 6]. Проте рівень синтезу Мм був доволі низьким. До того ж продукування вихідним штамом *S. lividans* забарвлених метаболітів актинородину та ундецилпродегіозину значно утруднювало виявлення Мм. Тому ми вирішили перевірити штами *S. albus* і *S. coelicolor* щодо можливості ними синтезу Мм. *S. albus* J1074 широко використовують як гетерологічний господар для синтезу різноманітних сполук. Він характеризується дрібнодисперсним ростом і не синтезує забарвлених метаболітів. *S. albus* J1074 є чутливим до МмА, тому нами отримано mutant *S. albus* R1, стійкий до цього антибіотика.

Як гетерологічні господарі використано два штами *S. coelicolor* — M145 (продуцент антибіотиків актинородину та ундецилпродегіозину) та його похідний M512 *DactII-orf4*, *DredD*. У M512 делетовані гени шлях-специфічних активаторів біосинтезу згаданих антибіотиків, тому він їх не синтезує.

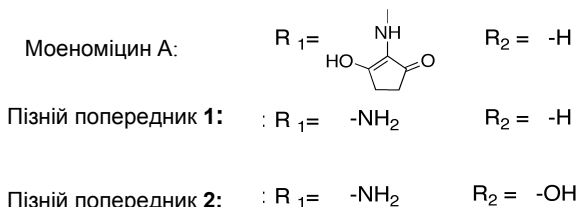
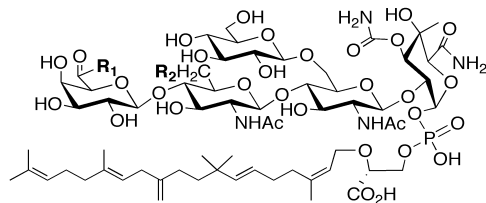

Рис. 1. Структурні формули молекул моеноміцинів. Моеноміцин А та пізній попередник 1 накопичуються штамом *S. ghanaensis*, а пізній попередник 2 синтезується гетерологічними господарями

Для досягнення поставленої мети сконструйовано косміду moeno38-5, що містить гени біосинтезу безхромових похідних ММА. Косміду перенесено у вищезазначені штами актиноміцетів за допомогою міжродової кон'югації *E. coli* — *Streptomyces*. Усі штами, що несли цю косміду, синтезували Мм. Результати LC-MS засвідчують, що *S. coelicolor* M512 moeno38-5⁺ синтезує приблизно у три рази менше антибіотика, ніж *S. coelicolor* M145 moeno38-5⁺. Можливо, шлях-специфічні регулятори ActII-ORF4 та RedD, гени яких відсутні у M512, впливають на синтез Мм. Мутант *S. albus* R1 moeno38-5⁺, стійкий до Мм, продукує більше Мм, ніж чутливий до нього штам *S. albus* J1074 moeno38-5⁺. Рівень синтезу Мм у *S. albus* R1 moeno38-5⁺ приблизно у два рази вищий, ніж у штамів *S. lividans*. У той час *S. coelicolor* M512 moeno38-5⁺ продукує у 30 разів менше Мм, ніж *S. albus* R1 moeno38-5⁺. Ми також порівняли синтез Мм двома штамами *S. lividans*, що містять згадану косміду — диким типом 1326 та його мутантом TK24 з мутацією у гені *rpsL*, що кодує рибосомальний білок S12. Однак на відміну від *S. lividans*, де мутація *rpsL* зумовлювала значне зростання синтезу актинородину [4], вона не впливала на синтез Мм у *S. lividans* TK24 moeno38-5⁺. Отримані дані свідчать про штамову та видову залежність синтезу ММА. Отже, серед проаналізованих штамів найкращим гетерологічним господарем для експресії клонованих генів біосинтезу моеноміцинів є *S. albus* R1.

Титрування промоторів генів *moeO5* і *moeE5*. Гени *moeE5* і *moeO5* контролюють перші кроки біосинтезу моеноміцину А у *S. ghanaensis* [5]. Продукт гена *moeO5* — пренілтрансфераза, що каталізує утворення С15 ліпід-фосфогліцерату із фарнезил-пірофосфату і моеноциніл-пірофосфату.

моєЕ5 — епімераза, яка перетворює УДФ-глюкуронову кислоту у УДФ-галактуринову кислоту, і тим самим постачає перший цукор для біосинтезу ММА [6]. Ми припустили, що промотори цих генів можуть бути основними мішенями дії різних транскрипційних регуляторів. Для того, щоб оцінити вплив на них регуляторів ми використали метод титрування промоторів. Повну послідовність промоторів генів *моєЕ5* і *моєО5* ампліфіковано і клоновано в мультикопійну плазмиду рSOK101. Отримані рекомбінантні плаزمіди рSOKмоєО5р і рSOKмоєЕ5р, перенесено у штами *S. ghanaensis* і *S. albus* R1моє38-5⁺. Порівняли рівень продукції Мм у штамів, що несуть клоновані промотори — *S. ghanaensis* (+рSOKмоєО5р), *S. ghanaensis* (+рSOKмоєЕ5р), *S. albus* R1 (+моє38-5; +рSOKмоєО5р), і *S. ghanaensis*, що несе лише вектор рSOK101, а також у *S. albus* R1 з цим вектором і космоїдою моє38-5. Штами, які містять обидві мультикопійні плазміди з клонованими промоторами, синтезують менше Мм, контрольні штами. Падіння рівня синтезу антибіотика є більшим в штамів, що містять рSOKмоєО5р. Метаболіти *S. ghanaensis* (+рSOKмоєО5р) проаналізовано з допомогою методу ВЕРХ-МС. Отримані результати свідчать про падіння продукції Мм у більш, ніж чотири рази порівняно з контрольним штамом. Ці дані дають змогу припустити, що з промоторними ділянками ключових генів біосинтезу ММА *моєЕ5* і *моєО5* імовірно зв'язуються позитивні транскрипційні регулятори.

Вивчення впливу глобальних регуляторних генів на біосинтез моєноміцинів штамми актиноміцетів. Відсутність регуляторних генів, асоційованих із кластерами генів біосинтезу Мм, а також результати попередніх дослідів, дали змогу припустити, що деякі глобальні регуляторні елементи можуть впливати на синтез ММА. Низку глобальних регуляторів добре вивчено у *S. coelicolor*, тому ми провели аналіз *in silico* наявності їхніх гомологів у геномах *S. ghanaensis* і *S. albus*, які частково секвеновано.

Проаналізовано 10 імовірних генів негативної та 10 — позитивної регуляції. Усі вони присутні у геномі *S. ghanaensis* і більшість (16 із 20) — у *S. albus*. Вивчено вплив генів глобальних регуляторів *relA*, *afsS*, *afsR*, *nsdAgh* і *atrAgh* на рівень синтезу ММА, за умови їхньої надекспресії у штамі дикого типу *S. ghanaensis*, а також *S. albus* R1 моє38-5⁺. Ці гени клоновано у складі плазмід рIJ6085, рKcafS рIJ2476 та перенесено у згадані штами. Надекспресія гена *relA* у *S. ghanaensis* спричиняла зростання синтезу ММА удвоє порівняно з вихідним штамом, тоді як *afsS* і *afsR* достовірно не підвищували рівень синтезу антибіотика. Так само *S. albus* R1 моє38-5⁺, в якому клоновано ген *relA*⁺, продукує у два рази більше антибіотика, ніж *S. albus* R1 моє38-5⁺. Надекспресія гена *afsS* зумовлювала зростання синтезу сполуки на 25%, а гена *afsR* — суттєво не впливала на біосинтез моєноміцинів. З'ясовано, що гени *nsdAgh* і *atrAgh* не впливають на синтез Мм за умов їхньої надекспресії у штамі *S. ghanaensis*. З усього сказаного випливає, що синтез ММА підлягає впливу певних глобальних регуляторів. Доведено можливість використання глобальних регуляторних елементів задля створення штамів зі збільшеним рівнем синтезу моєноміцинів.

Висновки

1. Як гетерологічні господарі для синтезу моеноміцину А можна використати *S. albus*, *S. coelicolor* і *S. lividans*. Серед проаналізованих штамів найкращим гетерологічним господарем є *S. albus* R1, що несе косміду моепо38-5 з генами, які забезпечують біосинтез безхромосомних похідних МмА.

2. З промоторними ділянками ключових генів біосинтезу моеноміцину А *moeE5* і *moeO5* імовірно зв'язуються позитивні транскрипційні регулятори.

3. Біосинтез моеноміцину А підлягає впливу певних глобальних регуляторів. Надекспресія гена *relA* як у штамі дикого типу *S. ghanaensis*, так і гетерологічному господарі *S. albus* R1мoe38-5⁺, спричиняє зростання синтезу антибіотика.

4. Мутація *rpsL* не впливає на синтез моеноміцину у клітинах гетерологічного господаря *S. lividans* ТК24 моепо38-5⁺.

Література

1. Федоренко В. О., Остап Б. О., Гончар М. В., Ребець Ю. В. Великий практикум з генетики, генетичної інженерії та аналітичної біотехнології мікроорганізмів.— Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007.— 279 с.

2. Kieser T., Bibb M., Buttner M., Chater K., Hopwood D. Practical *Streptomyces* Genetics. Norwich: The John Innes Foundation, 2000.— 634 p.

3. Ochi K. From microbial differentiation to ribosome engineering // Bioci. Biochem. Biochem.— 2007.— Vol. 71, N6.— P. 1373–1386.

4. Ostash B., Walker S. Bacterial transglycosylase inhibitors // Curr. Opin. Chem. Biol.— 2005.— Vol. 9, N5.— P. 459–466.

5. Ostash B., Saghatelyan A., Walker S. A streamlined metabolic pathway for the biosynthesis of moenomycin A // Chem. Biol.— 2007.— Vol. 14, N3.— P. 257–267.

6. Ostash B., Doud E. H., Lin C., Ostash I., Perlstein D. L., Fuse S., Wolpert M., Kahne D., Walker S. Complete characterization of the seventeen step moenomycin biosynthetic pathway // Biochemistry.— 2009.— Vol. 48, N37.— P. 8830–8841.

7. Ostash B., Makitrinsky R., Walker S., Fedorenko V. Identification and characterization of *Streptomyces ghanaensis* ATCC14672 integration sites for three actinophage-based plasmids // Plasmid.— 2009.— Vol. 61, N3.— P. 171–175.

Резюме

З'ясовано, що штами *Streptomyces coelicolor*, *S. albus* і *S. lividans* можуть бути використані як гетерологічні господарі для експресії генів біосинтезу моеноміцинів, клонованих з *S. ghanaensis*. Надекспресія глобального регуляторного гена *relA* як у штамі дикого типу *S. ghanaensis*, так і гетерологічному штамі *S. albus* R1мoe38-5⁺, спричиняє зростання синтезу моеноміцинів.

Установлено, что штаммы *Streptomyces coelicolor*, *S. albus* и *S. lividans* можно использовать как гетерологические хозяева для экспрессии генов биосинтеза моеномицинов, клонированных из *S. ghanaensis*. Повышенная экспрессия гена глобального регуляторного гена *relA* как в штамме дикого типа *S. ghanaensis*, так и гетерологическом штамме *S. albus* R1мoe38-5⁺, обуславливает возрастание синтеза моеномицинов.

It has been shown that strains *Streptomyces coelicolor*, *S. albus* and *S. lividans* can be used as heterologous hosts for expression of the biosynthetic genes from moenomycin cluster of *S. ghanaensis*. Overexpression of the global regulatory gene *relA* in both wild type strain *S. ghanaensis* and heterologous strain *S. albus* R1мoe38-5⁺ led to increase of moenomycin production.

САХНО Л.А.¹, ОСТАПЧУК А.Н.², КЛОЧКО В.В.², БАННИКОВА М.А.¹,
КУЧУК Н.В.¹

¹ Институт клеточной биологии и генетической инженерии НАН Украины
Украина, Д 03680, Киев, МСП, ул. Академика Заболотного, 148,
e-mail: sakhno2007@ukr.net

² Институт микробиологии и вирусологии НАН Украины
Украина, Д 03680, Киев, МСП, ул. Академика Заболотного, 154

ИЗМЕНЕНИЯ В СОСТАВЕ ЖИРНЫХ КИСЛОТ У ТРАНСФОРМИРОВАННЫХ РАСТЕНИЙ РАПСА, ЭКСПРЕССИРУЮЩИХ ГЕН *суп11А1* ЦИТОХРОМА P450_{SCC} ЖИВОТНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ

Цитохромы P450 — цитохром-зависимые могооксигеназы — это белки, вовлечённые в процессы биосинтеза регуляторных соединений, в том числе стероидных гормонов [1]. Растения табака *Nicotiana tabacum* cv. Petit Havana SR1, в ядро которых был интегрирован ген *суп11А1* цитохрома P450_{SCC} животного происхождения, опережали контрольные в среднем на две недели по темпам роста и развития, характеризовались увеличением количества растворимого белка, растворимых и нерастворимых углеводов, возрастом биомассы [2]. Наблюдаемый фенотипический эффект авторы объясняли влиянием новых биологически-активных стероидных веществ, не характерных для растений дикого типа. В нашей лаборатории были получены биотехнологические растения сельскохозяйственно ценных видов — рапса [3] и картофеля [4], в ядерный геном которых был введён упомянутый выше ген.

Поскольку рапс является третьей по количеству производимого растительного масла (после пальмы и сои [5]) масличной культурой в мире, представляло интерес изучение влияния введённого гена на качественный и количественный состав жирных кислот в трансформированных растениях рапса.

Материалы и методы

Растительный материал. В качестве анализируемого материала использовали выращиваемые в условиях закрытого грунта и в условиях асептической культуры трансформированные растения ярового рапса (*Brassica napus* L. var. *oleifera* DC., сорт Мария), несущие в ядерном геноме ген *суп11А1* цитохрома P450_{SCC} из митохондрий коры надпочечников быка [3].

Газовая хромато-масс-спектрометрия эфиров жирных кислот. Выделение жирных кислот и образование их метиловых эфиров для проведения газо-хроматографических анализов проводили одноэтапно по методике [6]. Для определения использовали семена, полученные при самоопылении растений исходного сорта и первичных трансформантов в условиях теплицы. Кроме того, анализировали состав жирных кислот в листьях трансформантов T₀ и T₁-поколения.

Для приготовления образцов навеску семян (50 мг) измельчали в ступке, переносили в стеклянные пробирки с закручивающимися крышками, кото-